B. S. N.

DISSERTATIONEM MEDICAM POSTERIOREM,

De

MORBIS EX STRICTURA GLANDULARUM P. N. NATIS,

Divinæ Gratiæ Indultu,

CONSENSU AC AUTHORITATE

Gratioſi atq; Ampliſſimi Medicorum Ordinis in Ducali ad Nicrum Univerſitate,

Sub UMBONE

VIRI NOBILISSIMI, AMPLISSIMI, EXCELLENTISSIMI, EXPERIENTISSIMI,

DN. JOHANNIS ZELLERI,

Med. Doct. Inſtitut. Anatom. & Chirurg. Profeſſ. Publ. Ordin. Sereniſſ. Oetingens. Princ. Archiatr.

Dn. Cognati, Patroni, Promotoris ac Præceptoris ſui æſtumatiſſimi, Colendiſſimi,

PRO

DOCTORATUS GRADU

Solenni ac Ingenuæ Eruditorum Cenſuræ

exhibet

CHRISTOPH. ABRAHAMUS RUOFF, Stuttgard.

Die Martij, 1695.

In Aula Nova.

TUBINGÆ,

Typis JOH. CONRADI EITELII. & Viduæ MARTINI ROMMELII.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30768937

CAP. II.

DE

Cauſis & Obſervationibus tanquam fundamentis futuræ deductionis phœnomenorum in primo Capite enarratorum.

OBSERVATIO I.

Copia materiæ, ſanguinis, ſeri, lymphæ, aliorumq; ſuccorum viam ſibi ipſi intercipit, motum eorum tardat, vaſa, canales comprimit, coarctat, fluxumq; impedit.

EA quidem vaſorum, ſive ſanguivehorum, ſive ſerivehorum aut aliorum quorumcunque canalium mollium eſt conſtitutio, ut dilatari quidem mirum in modum poſſint & diſtendi ſæpè absque ruptura, debitum tamen tempus requirunt, intra quod illud contingat, niſi ſubitò disrumpi velint; Hoc ſi ipſis conceditur, ſucceſſivè illa, quæ vix atomum transmittere viſa fuerunt, adeò ampla redduntur, ut digitum admittant; Porrò neceſſe eſt quoque ad obtinendam hanc in corpore vaſorum extenſionem celeriorem ac promptiorem, ut libera ſint, partibus non adeò impacta; nec ut partes ipsæ firmioris compactiorisque ſint texturæ aut ſtructuræ; ac denique ut ſemper aliquid vehant & transmittant liquoris, h.e. non quieſcant nunc ab iſta transcolatione, nunc iterum aliquid transvehant; eo n. pacto contrahuntur vaſa, illis ſc. temporibus, quando otioſa fuerunt, ut vel penitus nihil ſecundum nonnullos, vel parum liquoris, quod verius, per illa trajiciatur. Præterea notandum quoque eſt, partes corporis noſtri inſervire vel ad motum, vel ad ſecretionem & præparationem alicujus liquoris; in his vaſorum etiam exilimorum in ſe convolutionem, contorſionem ac complicaturam majorem eſſe, ac in carnoſis; licet & ibi ob ſecretionem ſucci nutritii aliqualis ſit & requiratur. Denique vaſa illa majora ſanguiveha materiamq; pro ſecernendo peculiari quodam liquore advehentia, quando viſcus aut aliam partem, in qua

ſecretio aliqua fiat, ingrediuntur, non ſtatim in ingreſſu obliterantur, ſed quia omnibus acinis glanduloſis ramuſculos impertiri debent, eousque progrediuntur, ſenſim diminuta, donec penitus deficiant. Si itaque ſanguis, vel alius quicunque liquor ad partem quandam glanduloſam transmittendus citatius juſto movetur, à quacunque demùm cauſa id factum fuerit, ſique in majori copia affluit, ac aliàs, ſalvo manente circulo, deberet, illa ipſa materia ſive ſanguis, ſive chylus vel lympha copioſior advecta, vaſa majora diſtendit; hæcque poſtmodùm glandulas, quas tranſeunt, ob ſuam diſtenſionem comprimunt, ut & vaſa minora, eaque tàm venoſa, quàm ſecretoria, ut tàm promptè materiam revehendam ſufficienter, prout quantitas affluxæ requireret, non recipiant, hinc neceſſariò urgente à tergo eadem vi continuanteq; fluxu, illa ſuo modo ſtagnare atq; morari cogitur, quo facto partes non poſſunt non diſtendi, elevari, intumeſcere, nunc magis nunc minus, pro diverſitate copiæ materiæ, aliarumque cauſarum. Aucto autem motu ſanguinis, hujus influxu & compreſſione partium, vaſa etiam magis diſtenduntur, è contrà capillarium extremitates magis coanguſtantur; quod enim diametro vaſorum & canalium mollium accedit ante illam extremitatem, huic demùm decedit. Si tandem causæ conſtringentes, ut *aer externus*, aliaque *frigida*; vel obſtruentes, *pinguium* titulo accedunt, eo facilius effectus ille obſtructionis obtinetur atque producitur: Clauduntur enim non ſolùm pori externi, materiaque ſtagnationem fovens retinetur, ſed & interiores, & nunc admiſſo leviori ſæpè aere frigido externo, nunc rigidiori, qui profundius longè agit & penetrat, quàm intrat: Ruditer enim affectis extremitatibus fibrarum nervearum ad cutem terminantium, ſenſus ille ingratus & moleſtus introrſum quoque vergit, & quidem eò magis, cùm partes tùm rarefactæ ſint ob calorem & motum, laxioresque redditæ; Dumque extremitates illarum fibrarum nervearum contrahuntur & conſtringuntur ab aere illo frigido, interiores pariter trahuntur, ſtringuntur cum partibus quibus adhærent & inſertæ ſunt, ut itaque accedentibus dictis hactenus cauſis omnibus externis & internis, copia materiæ eò fortius agat. Hanc autem copiam & abundantiam materiæ augent varia ex rebus *naturalibus*, *nonnaturalibus*, & *p. naturalibus*; præter *Temperamentum* & *ætatem*, *exceſſus ingeſtorum variorum*; *Evacuationes conſuetæ ſuppreſſæ*, ut & p. n. varia, quibus hac vice ſuperſedebimus.

OB-

OBSERVATIO II.

Fluida quæcunque corporis noſtri, quàm primùm evadunt viſcida, lenta, craſſa, difficilius non ſolùm atq; tardius moventur, ſed & facilius ſubſiſtunt, adhærent, ſtagnant, & obſtruunt, præprimis ſi illa etiam eveniunt acida.

SAnguinis motus inteſtinus ſecundùm *Ingenioſiſſimum Bohnium Circul. Anatom. Progymnaſm. 4to p. 57.* fit, quando non tantùm globuli, tanquam partes magis compoſitæ, & ſenſibiliores, portionem ejus rubicundã conſtituentes, quàm diu hæc fluorem natural. retinent, modò ſurſum, modò deorſum, modò ad hæc vel illa latera feruntur, prout quidem per microſcopia cernere licet, & *Excell. Dn. Præſes*, quoque oſtendit, ſed ſimpliciores quoque & ſenſus noſtros fugientes moleculas ſcil. pingues, ſalinas, aqueas, terreas, quæ diverſos ſuos impetus & niſus habent. Hiſce globulis ſi accedunt multæ *ramoſæ* h. e. *lympha viſcida & chylus crudus, indigeſtus*, quæ difficulter à ſe invicem disjunguntur, ſed ſibi implicitæ manent, ſique moleculæ iſtæ non minus crudis iſtis involvuntur, circumvolutio globulorum iſtorum non ſolùm tardior atque difficilior evadit, ſed & actio molecularum ramoſis inter textarum & obvolutarum ſegnior eſt; hinc motus totius mixti debilior in vaſis, ſpiritusq; minus activi fiunt. Præterea hæ ipſæ particulæ, ſi tranſcolentur per capillaria, ob figuram ſuam irregularem in anfractibus vaſorumque complicaturis anguſtiſſimis, glandulis ſcil. facilè *adhærent*, & auctæ reliquis humoribus moram injiciunt, ut *ſtagnent, partemque tumidam* reddant. His *ramoſis* poſtea ſi accedunt iſtæ *rigidæ, acidæ*, tenacius longe ſibiinvicem combinantur, conglutinantur, motûsque ſanguinis non ſolùm redditur tardior, ſed & parietibus iſtorum capillarium firmius adhærent, pertinacioresque producunt ſtagnationes & obſtructiones. Si denique uti ſæpius contingit, illis *acredo* jungitur, dum in vaſorum anguſtiis ſubſiſtunt, rodunt, lacerant, pungunt, lancinant, conſtringunt, contrahunt fibras nerveas, quæ iſtis glandulis intertextæ ſunt, doloresque producunt acerbiſſimos, qui non ſolùm in parte, cui infixæ ſunt, ſubſiſtunt, ſed & ad alias vicinas & remotas mediantibus nervis propagantur & transferuntur; Utque dictarum fibrarum ope modò dicti dolores in glandulis harumque plexibus exorti aliis quoque partibus communicantur; ita ob vaſa ſanguivehã diſtenta pariter, ſanguinemq; ſtagnantem ſi dolor ma-

ctus eſt in parte quadā aut certo illius diſtrictu, vicinam quoq; in conſenſum rapit, doloremq; ibi excitat; vaſa n. ſanguiveha, v.g capitis (quod a. de capite dicitur, de reliquis corporis noſtri partibus valet quoq;) cohærent inter ſe invicem, non ſolùm ratione majorum, verùm etiam minorum ramorum, ita ut rami cum ramis correſpondeant, venoſi ſc. cum venoſis, arterioſi cum arterioſis, & mediantib. his et. partes capitis externæ cum internis; ſi itaq; in uno horum vaſorū fit ſtagnatio quædam, ita ut motus ibi aliquando impediatur, ilicò in vicinis idem vitium quoq; ſentitur, ut nec ibi circulatio libera ſit, ſed pariter ſanguis tardiùs moveatur; hincq; vaſa magis diſtendantur & dolor naſcatur; Econtra in vicinia ſolvantur obſtructio & dolor, ſi vel depletio quædam ſanguinis in prioribus vaſis præceſſerit aut alio modo obſtructio ſublata fuerit; reddito enim liberiori motu ſanguinis in uno vaſorum, mox in reliquis in vicinia ſanguis, qui in aliqua parte ſtagnare coactus fuit, libertatem ſuam nanciſcitur, vaſaque omnia in priſtinum ſtatum redeunt, dolorque ceſſat exinde natus, & quidem non ſolùm in partibus externis, ſed etiam internis. Hæc lympha autem craſſa, viſcida, acida, acris, aut ſi magis placent, particulæ hæ ramoſæ acidis & acribus mixtæ, non ſolùm ubi ſtagnant, & ſubſiſtunt fibras tendinoſas & nerveas vellicant, pungunt, rodunt, ſed & illas lacerant, ſcindunt & disrumpunt, eo penitus modo, ac ſi ab externis acidis corrosæ fuiſſent, excavant certum aliquod, ubi ſtagnant, ſpatium, in quo ex ſciſſis illis & disruptis fibris, tubulis & vaſis humores confluunt, quorum particulæ, ex quibus conſtabant, à ſe invicem ſecedunt in primam quaſi materiam ſuam, hinc pus, ulcera & abſceſſus generant. Sique partes iſtæ glanduloſæ, fibroſæ, carnoſæ, in quibus ſtagnabant dictæ particulæ, oſſibus adſtant aut ſuperincumbunt, nec has rodere, ſcinderede ſiſtunt, donec & illorum fibras corroſerint, illasque ut carnoſas conſumpſerint, ut integra fruſtula extrahi poſſint, ac ſi à ſpiritibus acidis corroſæ fuiſſent, quod dentibus, uti *Muys* loquitur, accidit ab oleo vitrioli, quod ipſis applicatur, à quo carioſi redduntur ac fruſtulatim nigri excidunt. Ad fluidi autem hujus vel M. S. corruptionem viſcidam, acidam, acrem, varia conferunt: *Ex Naturalibus* multùm ſanè contribuit *Temperamentum* ſic dictum *Phlegmaticum*, ut & *Melancholicum*, vel quorum *ſanguis à prima quaſi conceptione vel ætate ſuccis craſſis, crudis, vel ⊖bus fixis, tartareis & acribus ſcatuit*, talemque labem tenellis partibus impreſſit non ſolùm, ſed & partium poros ita formavit, ut illorum collectioni poſtmodùm faverent magis: Cui

demùm

dem ùm ſuccedit *hæreditaria diſpoſitio* non minus valida. In *Nonnaturalibus* ſunt aer frigidus, humidus, craſſus, ſalſus, acidus, acribus particulis impraegnatus; Cibi craſſi, crudi, ſalſi, acidi, infumati, pinguia, piſces varii recentes, & exiccati, legumina, fructus horrei, dulcia, ſaccharata; omnia hæc frequenter ac in nimia quantitate aſſumpta, potus inconveniens, quantitate, qualitate ac utendi modo peccans, ſomnus turbatus, vigiliæ exceſſivæ, lucubrationes, quies ſtatim poſt paſtum, fæces alvinæ, urina, menſes, hæmorrhoides, tranſpiratio ſuppreſſa, &c. Ex *P Naturalibus* eſt vitioſa præprimis digeſtio Ventriculi, quæ omnem paginam abſolvit; hæc enim ſi infelix eſt, partes ciboſæ non attenuantur aut debitè ſolvuntur, viſcoſæ evadunt, aceſcunt, aut ſi particulis acribus conſtant, illæ quoque remanent, nec ſecernuntur, inde non poteſt non talis maſſa indigeſta, cruda, acida, ſalſa, acris evadere & talis quoq; ſanguis; *Malum Hypochondriacum, ſcorbuticum*, *ovula degenerantia in ovario & corrupta*, *lues venerea &c.* ſimilem characterem imprimunt.

OBSERVAVIO III.

Stagnationem Humorum in glandulis producunt & fovent eorum morbi Intemperiei, conformationis & ſolutæ Vnitatis.

DUplex maximè ab Authoribus hîc accuſari ſolet *intemperies* in glandulis, occaſionem præbens ſtagnationi & ſubſequentibus obſtructionibus, *calida* ſcil. & *frigida*; utraque vel *univerſalis* vel *particularis*, quæ quidem à M. S. non dependens à Recentioribus rejicitur, quanquam rationibus ſuis deſtituta non ſit, & glandulæ ſæpè intemperatæ ſint, etiamſi non à ſanguine intemperato, puto quoad ſubſequentem quandam qualitatem exceſſivam, à qua intemperies illa tùm in corpore determinatur, & quæ poſt primam partis ſcil. intemperiem & ab illa nata eſt: Si ſcil. à cauſis externis variis, aere, ☍is, Mercurio, fermentis variorum morborum qualitates quædam ſive particulæ, à quibus demùm illa exoritur, glandulis inferuntur, ut tonſillarum, aurium, narium, aut proſtatarum, à quibus primò intemperies particularis, poſtea univerſalis exurgit. Si v. totus ſanguis eſt intemperatus, facilè in- & afficientur quoque glandulæ, ſique is incaluerit, & hæ calorem concipiunt, quem haud rarò ſtagnatio & obſtructio ſequuntur; Tùm enim partes rareſiunt, ſanguis qui celerius movetur, impetuoſius irruit & admittitur inter interſtitia, imò propter acidum præſens in glandulis etiam magis efferveſcit, ut copioſior influat, qui cum prompte refluere nequeat, intra compplica-

plicaturas vaſorum ſtagnat & ſubſiſtit. In *intemperie frigida* contingit hoc, vel quod ſanguis aut lympha iſta glutinoſa, viſcida, craſſa, ob frigiditatem ſuam tardiùs nimis moveatur, vel ob particulas activas ſuppreſſas, vel quod ſpiritus non ſufficienter influant, fibras glandularum non debitè, ut ita dicamus, animent, ut propellere ſanguinem in motu ſuo tardum poſſint, ſed aliquid ex iſta viſciditate hæreat, donec ſenſim ſenſimque aucta viam occludat. Per *compreſſionem* vaſa glandularum coarctantur, ut ſanguis vel alia materia ſecreta debitè pergere nequeat, illaq; obſtruantur. Compreſſio autem illa eſt vel *Interna* vel *externa, immediata* vel *mediata* mediantibus ſc. vaſis, & vel à *corpore ſolido, vel humoribus, vel flatibus* contingit. Interdum autem *à niſu violentiori* vaſa in illis *rumpuntur*, ut ſanguis extravaſetur, in interſtitiis, & pelvibus confluat, vaſa revehentia potiſſimam partem comprimat, cum novo affluente ſanguine efferveſcat, calorem in toto accendat, ut inde affluxus major fiat, majorque ſtagnatio, obſtructio & intumeſcentia. Vel ab *externis* variis vulnerantur etiam & ſcinduntur.

OBSERVATIO IV.

Obſtruuntur, obſtrui poſſunt omnes glandulæ toti9 corporis noſtri; imò ſecundū nonnullos etiam obſtrui debent ad inferendam ebullitionē, efferſcentiam, & deſpumationem ſanguinis, ad dolores diuturnos, intumeſcentias & abſceſſus vel leves, vel graves; Nec ſtagnant humores, niſi in folliculo incarcerati hæreant, aut inepti planè ſint, qui non exhalationes tranſmittant in ſanguinem; Vtque materia ſtagnans diverſa eſt, ita & diverſi vapores putridi, calidi, acres, acidi, frigidi exſurgunt, diverſiq; inde naſcuntur effectus frigoris, accenſionis, caloris, lancinationis, roſionis, conſumptionis. Ob varietatem autem organorum nunc debilium nunc robuſtiorum, cauſarumque diverſitatem, nunc in has nunc alias agentium, præ aliis quoque contingit obſtructio nunc in his, nunc aliis, nunc pluribus, nunc paucioribus glandulis. Si obſtructio valida eſt & ſtricta, vaſa tenuiora ſimplicibus, quoad viſum, membranis inſtructa, tranſeuntia, ob denegatum materiæ tranſitum facilè rumpuntur, eamque in cavitatem effundunt.

VIX ulla exiſtit glandula, minima etiam corporis noſtri, in qua non *obſtructiones* vel experientia aut ſectio anatomica deprehenderit: Ad illarum verò generationem *aptas eſſe illas* nemo, qui ſanæ rationis uſu adhuc gaudet, inficias ibit, ob vaſorum mirè contortorum anguſtias & materiæ in corpore noſtro ad adhærendũ & ſubſiſtendum convenientiam. An verò ad dictos affectus producendos neceſſariò *ſtagnatio & obſtructio* requiratur, aliud eſt, multùm tamen probabilitatis præ ſe fert atque favoris: Ut effervescentia ſanguinis fiat, opus eſt, ut fermentum aliquod, ſive heterogeneum, confundatur ſanguini, cum quo partes ejus colluctentur; ut verò iſtud generetur, quiete opus habet, quæ in vaſis concipienda non eſt; ergò ibi, ubi contorſio eſt, ubi anguſtia, quæ non niſi in glandulis reperitur; niſi autem & ibi, à quacunque demum cauſa externa vel interna factum fuerit, ab humoribus aut rebus nonnaturalibus obſtructio ſit, illud generari aut colligi non poterit; ſanguine enim continuo à corde propulſo, pariter ut in vaſis, ita in glandulis quoq; propelletur atque promovebitur; Ut ergò colligi poſſit ac in debita quantitate generari, quâ ſcil. ſufficit ad bellum illud & pugnam, obſtructio neceſſaria eſt. In febribus catarrhalibus res eſt palpabilis, ut & in lacteis den Milchfiebern; In utrisque vulgus accuſat ab aere frigido conſtrictionem & obſtructionem glandularum narium, oris & colli quarundam, mammarum item, ita, ut etiam mulierculæ calore febrili obſervato ſtatim mammas inſpiciant, an tumores adſint, illisque proſpiciant. De *intumeſcentiis* res clara eſt. *Dolores diuturni* pariter requirunt talem focum & locum, qui conveniens ſit iſtorum generationi. Horum enim cauſa gravis non levis eſt, incarcerata, non libera eſſe debet aut facilè mobilis; præſupponit enim corruptionem magnam & intuitu qualitatum ſuarum & conditionum acidam, ⊖nam, acrem, & ut talis evadat, ſtagnationem, quæ verò non in cavitate aut canali libero, ubi facilis abſterſio eſt, fit, ſed locum anguſtum & talem quidem, ubi affluxus eſt, & ſpatium nihilominus ad luctum & pugnam particularum ſanguinis aptum requirit, & denique talem partem, quæ nervis ſit inſtructiſſima. Jam ſi totum corpus examinamus, omnesque partes luſtramus, nullam ſanè deprehendemus, cui omnia hæc competant, niſi glandulas; quò magis autem tenſæ illæ ſunt, vel liberæ, aut membranis etiam intertextæ, eò intenſior eſt dolor, quia vibratio fortior eſt, perceptio auctior. Intenditur autem ille etiam pro diverſitate materiæ, prout vel acrior eſt, fervidior vel acidior. *Abſceſ-*

ſus

ſus omniaque *ulcuſcula* omnium conſenſu obſtructionem dicunt, fibrarumq; diſciſſionem: Ubicunq; a. eſt ſtagnatio, *ibi humores eorumq; particulæ incipiant in ſe invicem agere, ſubtiliores avolare, & nunc citius, nunc tardius, prout ♀ea magis vel acida, acres, ⊖na, terrea immixta ſunt.* In naturali ſecretionum opere idem fit, & videmus, quod ubicunque ſecretio fiat, ibi naturam glandulas conſtituiſſe, in quarum anfractibus & anguſtiſſimis contorſionibus ſanguinis motus tardior eſt, imò ſubſiſtere cogitur aliquantulum, ut partes ſecernendæ ob paulatinam ſolùm moram disjungantur & poſtmodum transcolentur. *Ex illis ♀eis* omnium conſenſu & ſenſu *exhalant vapores ignei* in inflammationibus glandularum, inde non poteſt non ignis accendi in corpore, continuòque durare, quia in inflammationibus illi non deficiunt: *Ex acidis prædominantibus* exſurgunt *acidi*, ſenſum frigoris inducentes, quocunq; incidant & ubicunq; nati fuerint; Hi verò non uno in loco in febrium paroxismis ſentiuntur, ſed nunc in dorſo, nunc in ventriculo, nunc in interioribus, nunc magis in exterioribus, nunc in pectore &c. & œſophago, uti hiſce diebus obſervavit Exc. Dn. Præſes, quod frigus in pectore inceperit cum gravitate quadam, deglutitionisq; difficultate, hancq; majorem fuiſſe durante frigore, leviorem verò effuſo calore. Frigus autem, ejusq; ſenſum ab acidis provenire externa acida ingeſta illud ſatis abundè probant. Ab *humoribus acribus ⊖inis* tales itidem in ſanguinem redeunt, cum eo in toto corpore per omnes partes feruntur & rapiuntur, hinc etiam omnes rodunt, abradunt, earumq; gluten abſumunt pro indole & natura ſua, quæ illis competit & quod ab externis acidis in corpore contingit. Quod autem non eædem ſemper glandulæ afficiantur & obſtruantur, ſed nunc externæ in febribus, nunc internæ; nunc meſenterii, inteſtinorum, pancreatis, ventriculi, pulmonum, œſophagi, aſperæ arteriæ, narium, ſinus frontalis, maxillaris &c. id tàm à parte, quæ præ aliis à cauſa, licet communi, afficitur, dependet, quàm ab ipſis cauſis, quarum alia fortius in hanc, ac aliam agit; e. g. ſi partes externæ totius corporis noſtri incaleſcentes aeri frigidiori exponuntur, aut in aquam immittuntur; aut nonnullæ ſolum; tunc vel omnes, l. nonnullæ etiam obſtruentur; Aer ferit præ aliis partibus corporis noſtri collum, nares, aſperam arteriam & œſophagi partem ſuperiorem, hinc etiam præ aliis ab eo læduntur, conſtringuntur. Errores in diæta commiſſos omnes quidem partes luunt, primariò verò ventriculus, inteſtina partesque glanduloſæ vicinæ, quæ à chylo iſto crudo, lymphâ viſcidâ, muco ſeu pituita obſtruuntur præ reli-

liquis, hinc etiam prima ſymptomata ſentiuntur ibi, imò medicamenta eò directa felicius etiam operantur, obſtructionesq; citius ſolvunt, ac ſi reſpectus ad totum habetur. In Lue ♀ea immediatè virus ſeu fermentum immittitur in proſtatas, hinc & illæ præ aliis laborare incipiunt. In equitationibus nimiisq; motibus patiuntur magis glandulæ inguinales, in potu frigido faucium, aſperæ arteriæ, gulæ, ventriculi, pancreatis, inteſtinorum & meſenterii. In reliquis aliud peccabit. Deniq; ſi in glandutis conglobatis obſtructio atq; humoris infarctura ſtrictior & firmior eſt, vaſa lymphatica, quæ tranſire debent, & haud raro in illis in minimos ramulos deſinunt & obliterantur, non poſſunt non etiam comprimi & obſtrui, & quidem eò facilius, cùm & lympham viſcidiorem vehant; facta autem obſtructione, fluxuq; ulteriori denegato, vaſa illa tenuiſſima poſt factam nimiam dilatationem rūpi debent & lympham in cavitatem effundere; ſi enim orificia vaſorum lymphaticorum in cutaneis glandulis ita obſtruuntur, ut nihil amplius per ea refluat & revehatur; & vaſa ſanguiveha, quorum ſtructura tn. fortior eſt, non minus comprimantur ſæpè & ita obſtruuntur, ut refluxus ſanguinis per illa penitus inhibitus ſit, hincq; etiam rumpantur; quî reſiſtent tenuiſſima ilia lymphatica? diſrumpentur ergo pariter & lympham ſuam dimittent.

OBSERVATIO V.

Ubi obſtructio, ibi nulla eſt ſecretio, nulla excretio aut reductio.

OBſtructio fit, quando lympha quædam viſcida aut craſſa collecta & in farcta eſt non ſolū in interſtitiis vaſorū, ſed & quando in ipſis vaſis vel orificiis eorum, vel etiam ante eorum extremitates illa hæret, omneque ſpatium occupat, vel aliquam ſolùm partem; ſi tota cavitas aut orificia replecta ſunt, totalis obſtructio eſt, hinc etiam planè nihil admittere, emittere vaſaq; excretoria recipere poſſunt, defectusq; variorum ſuccorum naſcitur, prout partes ſunt aut liquorem ſecernunt; lactis ſc. in mammis, ſalivæ in ore, muci in inteſtinis naturalis &c. dum verò hæc dicimus, non ab hac ſola cauſa defectum illum oriri ſemper ſtatuimus, cùm ratione materiæ varia adhuc accuſandæ veniant, quæ verò hujus loci non ſunt.

CAPUT. III.

De Hypotheſibus quibusdam nonnullorum Authorum de ſubjecto atq; cauſis phænomenorum recenſitorum.

 1. Ut

1. UT collatio Phœnomenorum cum cauſis fieri poſſit in præfamine promiſſa, veriorq; nonnullorum pateat ſtatim, atq; in ſenſus incurrat, neceſſe eſt, ut aliquot Authorum hypotheſes enumeremus. Tribus autem, cùm potiſſimæ jam ab Authoribus diſcuſſæ & excuſſæ ſint, referre illas pagellarum anguſtia jubet.

2. De *febribus* earumq; *ſubjecto cauſali* hypotheſes tantùm non innumeræ ſunt; Conſule de his *eruditiſſimam atq; utiliſſimam Diſput. Spectatiſſ. D. D. Camerarii Senior. de febribus in genere; reperies ibi quæ animum tuum ad votum ſatiant, meliora dici aut ſcribi non poſſunt. Egregiè n. tradidit eſſentiam earum, & diverſorum Authorum ſententias conciliavit, rogamus Ipſius Nob. Excell. velit propter bonum publicum, quod hactenus in omnibus obſervavit ardentiſſimè, reliqua, quæ ſuperſunt, ſuperaddere, atq; difficultates illas de intermiſſionis, ſtatarumq; periodorum cauſis enodare, veramq; tradere.* Has uti in vaſis nunc majoribus, nunc minoribus, nunc mediis, pro ſpeciei diverſitate, ex putredine humorum oriri Antiquitas veneranda ſtatuit; ita ex recentioribus nonnulli intermittentium omnium focum anguſtum pariter conſtituerunt. Ex omnibus brevitatis ſtudio adducemus *Celeberrim. Sylvium, qui Pr. Lib. 1. p. m. 227. de febr. omnium intermittentium* cauſam eſſe dixit *ſuccum pancreaticum*, aliquâ ſui parte in uno pluribusve pancreatis ductibus lateralibus obſtructis ſtagnantem, remorâ ſuâ ibi acriorem factum, atq; acrimonia iſta acida per pituitam plus minusve viſcidam & notatæ obſtructionis cauſam viâ vi paratâ penetrantem ac in tenue inteſtinum effuſum, vitioſamq; ibi cum bile atq; pituita efferveſcentiam excitantem.

3. De *Tuſſi* communiſſima eſt ſententia, ſubjectum partemq; affectam eſſe organa reſpirationi inſervientia primaria & principalia, cauſamq; immediatam organorum horum contractionem ſpasmodicam, magna cum vi aerem inſpiratum repellentem; cùm enim tuſſis varium ſonum edat, qui ab aeris percuſſione partiumq; quas tranſit varia diſpoſitione dependeat, ſymptomatis hujus ſubjectum eſſe debere illas partes, quas ille ingreditur & in quibus circulatur; has autem nullas alias eſſe niſi *laryngem, aſperam arteriam ac bronchia*, ergò etiam nullum aliud ſubjectum tuſſis immediatum exiſtere poſſe niſi dictas partes, non autem *œſophagum* aut *ventriculum*. Continere quidem poſſe partes haſce cauſam mediatam proximiorem, continuòq; illam ad pulmones transmittere, tuſſim tamen immediatè non excitare; cùm hujus cum reſpiratione haud adeò proxi-

mum intercedat commercium, ac præterea ab acrioribus ſuccis ad ſingultum atq; vomitum concitari ſaltem obſervetur. Ita haud ineptè contra *Lindanum* argumentatur *Juncken in Praxi ſua Med. Cap. de Tuſſi.*

4. Ex eodem fundamento communis fert opinio, *Aſthma* tàm *humoroſum* quàm *ſiccum* non niſi in pulmonibus fieri, cum hoc reſpiratio difficilis atque læſa ſit, quæ non in *œſophago* perficiatur aut *ventriculo*, ſed in reſpirationis organis.

5. Non minus recepta & ubivis comprobata eſt illa de *raucedine* ſententia, quod ſubjectum ejus immediatum & quidem levioris ſit *larynx*, contumacioris & gravioris *aſpera arteria & bronchia.* cùm *vocis depravatio* ſit illa, quæ nullibi fieri poſſit, niſi in illis partibus, ubi alias naturalis vox formatur, aer circulatur & modificatur.

6. *Catarrhorum faucium, oris, colli, ejusq; partium internarum* cauſam qui negant â cerebro defluere, illam vel in principio laryngis circa fauces, vel in aſpèra arteria aut bronchiis quærunt, illamque lympham eſſe dicunt ex partium harum glandulis extillantem, illas inundantem & irritantem; ſique illa acrior fuerit, ſubitoque in epiglottidem inciderit, illam conſtringere, & alias partes inferiores aſperam atteriam ſcilicet, ſi nempe eò quoque venerit, vel ex ejus glandulis effluxerit, ſuffocare, *catarrhum* dictum *ſuffocativum* producere. Hi, inquam, cauſam hujus catarrhi unicè in dictis partibus, non verò extra illas, & ſic nec in *œſophago* ſtatuunt.

7. In *ſoda* ejusque cauſa communiter confugiunt ad *exhalationes calidas, acres, ventriculi partem ſuperiorem gulamq;* ferientes valde, ab eſu pinguium aliarumque rerum excitatas, vel ab efferveſcentia humorum in ventriculum regurgitantium cum ingeſtis natas, vel à lympha acida in ventriculum effuſa, vel à prava ejus concoctione, dum vel fermentum nimis calidum eſt, vel crudiores humores in eo permanent & aceſcunt, & accedente bile ſeu ⊖e lixivioſo ebulliunt, ut conquerantur etiam die Gall ſey ihnen in Magen geloffen. Hi cauſam unicè in ventriculo exurgentem quærunt, membranas gulæ afficientem doloresque producentem.

8. Ex *Ephemerid. N. C. Obſerv. 47. Ann. 1.* quæ ſectionem *Hydrocephali* diſſecti continet & ubi notatum fuit, in capite neque de *glandula pineali* neque de *pituitaria* ullum apparuiſſe veſtigium, nonnullis oborta fuit cogitatio, ac ſi pituitariæ obſtructio illius cauſa eſſe nequeat, alias conſpicua magis fuiſſet.

 9. Lym-

9. Lympha acris abundans ⊖e ſcorbutico, graveſque illos dolores hinc inde in corpore producens *hemicraniam*, *colicos*, *nephriticosq́ dolores* intra membranas liberè ſtagnare dicitur. Plura poſſemus adducere, quæ tamen cùm è re eſſe dubitamus, brevitati ſtudentes, mittemus.

CAPUT IV.

Deducens pleraque Phœnomina Cap. I. recenſita ex obſervationibus tanquam cauſis ſuis, quæque verior atque probabilior ſit, oſtendens.

PRæmiſſis itaque fundamentis ſeu cauſis generalioribus viſuri nunc erimus phœnomenorum rationes, quæque veræ eorum cauſæ ſint.

Cauſa Phœnom. I. & quidem §. 1. Cùm ingeſta laudabilia augeant chylum & ſanguinem *juxta Obſ. 1.* ejusque motus pariter affluxum liquoris ſecernendi in partem ſecretricem præprimis, vaſa autem anguſtiora omni quantitati vehendæ aut recipiendæ non ſufficiant, nec ſubitò diſtendi patiantur, imò potius in extremitatibus contrahantur, juxta *eand. Obſ.*, in promptu cauſa eſt *tumorum acinorum glanduloſorum in mammis*, *doloris tenſivi* ſub axillis, vaſorum ſc. diſtentorum nimis, in quib. propter obſtructionem, quæ ab aere augetur externo, ſanguis pergere juxta quantitatem influxus non poteſt; cumque *juxta Obſerv. IV.* ex ſanguine ſtagnante & inflammato ſtatim particulæ ſecedant ♀eæ, iſtæ in ſanguinem transmittantur, quibus adhuc via patet, ratio caloris iſtius accenſi in toto corpore quoque facilis eſt, ut & evaneſcentis tumoris; ſoluta obſtructione aut ſubtracta & diminuta materiæ quantitate.

Cauſa §. 2. Phœnom. I. Uti res confecta eſt & abſoluta, efferveſcentiæ febrilis cauſam eſſe fermentum quoddam heterogeneum, & *ex Obſ. IV.* patet, illud non niſi ex obſtructis glandulis naſci poſſe, apparet febrium putridarum, continuarum, ardentium, catarrhalium, Eryſipelatum, febrium intermittentium, quæcunque demùm ſint, ſive ſimplices, duplices, triplices aut magis compoſitæ, focum & ſedem eſſe glandulas obſtructas.

Cauſa §. 3. Phœnom. I. Conſtat etiam ex *Obſerv. IV.* & teſtatur *experientia quotidiana* non ſolùm pro diverſitate febrium, ſed & ægrorum acceſſum febrilem ſecundum varia ſymptomata ſentiri in variis partibus corporis noſtri, h. e. primum frigus exoriri nunc circa ſcapulas; nunc in ventriculo, inteſtinis, nunc in ambitu corporis, nunc in pectore, aut antecedere cardialgias, anxietates, tormina ventris, tuſſes, aſthmata &c. quæ omnia ſanè diverſum locum indicant, à quo febres iſtæ ordiuntur. Si autem unica ſemper & conſtans febrium intermittentium ſedes atque focus eſſet, etiam

circra

circa iſtum locum ſemper prima ſymptomata ſentiri deberent, quod autem experientiæ reclamat; Concludendum itaque eſt febrium dictarum intermittentium ſubjectum aut focum non eſſe unum idemque, ſed omnes glandulas totius corporis noſtri, non ſimul tamen, ſed nunc has in hac ſpecie, nunc alias in alia; atque itaque Clariſſ. Sylvio ſubſcribi non poſſe: omnes intermittentes oriri ex ductus pancreatici obſtructione; aliàs omnium febrium primordia circa eundem locum deberent ſentiri, quod tamen non eſt.

Ut in *febribus intermittentibus* non unum idemque ſemper peccat *ſubjectum*; ita nec in *continuis* illud concipiendum eſt aut quærendum. Hinc facilè patet, cur in *ſynocho putrida* præter horrorem in pedibus ſentiantur *contractiones*, *dolores ulceroſi*, qui diu ſæpè continuantur, *tumorque*, & *impotentia motus* ſeu rigiditas circa *collum* & *caput*; alii econtra conquerantur de *cardialgia*, *inquietudinibus*, aliis exoriantur *aphthæ*, aliis exurgant *tumores particulares* (non critici,) qui poſt mortem evadunt *lividi*, & cur in febribus intermittentibus ſymptomata quæ in §. 7. recenſita fuerunt, adeò varient. Cauſa §. 4. 7. Phœnom. I.

Nec mirari opus eſt *inflammari glandulas ſinus frontalis*, *maxillaris*, *aurium*, *narium*, *axillarium*, *inguinalium*, *proſtatarum*, ut & *aliarum externarum omnium*, quia vi *Obſerv. IV.* glandulæ totius corporis obſtruuntur & obſtrui poſſunt, & varietas invaſionum, quod nunc hæ inflammentur, nunc aliæ præ aliis, à partis diſpoſitione cauſarumque magis in hanc ac aliam irruentium conditione dependeat: Pariter quoque non mirandum eſt, cur dolor in inflammationibus aurium, glandularum frontalium, ut & maxillar. intenſior ſit ac aliarum partium, quia juxta *Obſ. IV.* omnes dolores acutiores ſunt, qui in glandulis in expanſis membranis exiſtentibus oriuntur, & incendium in totum corpus abierit, ob particulas ♀eas in ſanguinem raptas juxta eand. *Obſerv. IV.* ſpirituſq; ferociores redditos. Cauſa §. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. Phœnom. I.

Cùm porrò ex *Obſ. II.* fluidorum quorumvis, quam primùm viſcida evaſerunt, motus non ſolùm tardior ſit, ſed & ſubſiſtant, ſenſim parietibus adhærentia; aucta autem illa in vaſculis non ſolùm obturent ea, ſed & partem elevent, ſuccoſq; copioſiores in interſtitia cogant, apparet facilè, quomodò glandula pituitaria obſtruatur atq; hydrocephalus fiat, parotides & ſtrumæ generentur, uvula longior evadat, hepar adeò intumeſcat cũ meſenterii glandulis in rachitide, præpr. cùm 2dum Obſ. eand. iſtæ ſtagnationes atque obſtructiones pertinaciores ſint accedente acido, Cauſa Phœnom. II. & quidem §. 2. 3. 6. 7. 15. 18. 19. 20. 22.

acido, quod hîc ſummum erat; totum corpus aqua tumeat in anaſarca & bubones in inguinibus exſurgant in equitationibus, cùm per motum materia copioſior eò pellatur, quàm revehi poteſt, vaſaque etiam aliquomodô comprimantur.

Cauſa §.3. Phœnom. II. Quomodò obſtruantur glandulæ meatus auditorii, jam ſatis conſtat; cur autem in febribus malignis earumq; fine ut plurimùm id fiat hucq; materia trudatur præ aliis, cauſa generalis petenda eſt ex Obſ. IV. ex peculiari ſcil. quadam à cauſis n. n. paſſione, ut & ipſarum glandularum diſpoſitione; quòd verò reliquæ in corpore glandulæ in iſta ſecretione penitus liberæ ſint nihilq; particularum iſtarum à ſanguine ſecretarum recipiant, valdè dubito, quod verò ideò non aſſeritur, cùm illas non videamus, nec earum affectiones diſtinguere poſſimus. Surditatis autem ſubſecutæ eadem eſt ratio, per obſtructionem enim illam glandulæ valdè intumeſcunt undiquaq; in meatu illo; hæ licet exiguæ, multæ tamen ſint, ita ut tumidæ totum meatum claudant, quod facilè concipi poteſt, ſi narium glandulas minores quidem illis toto die aerem excludere experimur; excluſo autem ſufficienti aere, auditûs difficultas fieri debet.

Cauſa §.5. Phœnom. II. Oculi difficulter moventur, quod glandulæ eorum lachrymales dictæ, obſtructæ ſint, & hinc parùm liquoris excernant, qui ad lubricationem eorum & mobilitatem neceſſarius eſt; dumq; lympha illa ſtagnat vaſa vicina ſecundum Obſ. IV. pariter diſtenduntur, ut nec ſanguis ſuperſtes nec lympha debitè revehi poſſint, vaſa inde vicina dilatentur, craſſiores humores effundantur, humoribusq; oculorum miſceantur, qui viſum turbare neceſſariò debent.

Cauſa §. 18. Phœnom. II. Quomodo Hydrops aſcites ob glandulas meſenterii obſtructas generetur, probat Obſ. IV. quòd vaſa lymphatica rumpi debeant, obſtructis eorum in dictis glandulis extremitatibus fluxuq; ulteriori negato.

Cauſa §. 17. Phœnom. II, Quòd autem talis glandularum miliarium in abdomine tumorem ſequi ſoleat, facilè judicatur; ſcil. cùm harum tumor ex materia viſcida & quidem univerſali in toto peccante natus fuerit, idem quoq; in meſenterio peccabit, & aſcites modo jam dicto fiet, quod aliquoties obſervavit Excell. Dn. Præſes, ubi alia ſymptomata ex eadem tamen cauſa fluentia quidem, adjuncta fuerunt, ut in muliere quadam aſthma, in alia tympanites.

Cauſa §. 20. Phœnom. II. Difficilius autem videtur reddi poſſe cauſam, quî globuli iſti molles, albicantes, mobiles in artubus apparentes vel podagram (quod quidem experientia docuit) prædicant, vel luem ♀eam, cùm nullum dolorem

inferant

inferant, reliquuumq; corpus purum nitidumq; ſit. Tumoris origo una eademq; quidem eſt, ac reliquorum; Cauſa acida & viſcida, quæ *Obſ. I.* accuſata fuit, & hic peccat; quod autem artus præ aliis prehendantur, qui etiam reliquis ſymptomatibus vel podagricis vel ♀eis exponuntur præ aliis, ſubjectamque dolorum conſtituant, forſan hæc erit, quam mihi concepi: Præterid, quòd partes hæ etiam præ aliis variis aeris injuriis obnoxiæ ſint, accedit, ſanguinis ſuccorumque motum debiliorem eſſe in partibus remotioribus à corde, ac in illis, quæ proximiores ſunt; hinc impulſum etiam aliquo modo infirmiorem in venas & glandulas usq; penetrantem eſſe & hinc liquores viſcidos acidos, vel lympham talem, quæ aliàs tarda eſt ob qualitates dictas impreſſas, in motu majorem moram nectere & ad majorem obſtructionem anſam præbere ad generandos tumores hos, globulos ac dolores.

Naſcitur *Aſthma* ex tumefactis œſophagi glandulis, pulmonibus ſalvis, dolorq; gravativus in pectore ſecundùm ejus ductum, ad latera etiam vergens, quòd canalis ejus non ſolùm quoad exteriora, ſed etiam interiora reddatur anguſtior, membranæ communes, quibus cohærent inter ſe invicem contrahantur, bronchia ſecundùm partem aliquam & aſpera arteria comprimantur & conſtringantur, ut ſufficienter pro reſpiratione plena dilatari nequeant, ſimulque ponderis ſenſum faciant. Videtur quidem tantam compreſſionem & conſtrictionem, quæ aeris ingreſſum ſufficientem impediat, à canalis hujus conſtrictione & coarctatione venire non poſſe, cùm parvus ſit, ita ut niſi corpus illud conſtringens fortius quaſi in aſperam arteriam agat ac in gulam, reſpirationem inde difficilem non reddi; A bolo inhærente & ſubſiſtente in gula argumentari non licere. Quòd verò tumor ille glandularum dictarum aptus ſit compreſſionem inferre aſperæ arteriæ & bronchiorum, mox patebit. Nemo negabit contractionem œſophagi ab acidis & fructibus immaturis ſæpiſſimè cohibere ſpiritum; nihil dicam de liquoribus acidioribus idem efficientibus, aut catarrhis gulæ, de quibus mox agetur quoque, qui tamen manifeſtè aerem intercipiunt. Si igitur anguſtia & coarctatio gulæ ſeu œſophagi ab acidis reſpirationem impedit, idem faciet illa, quæ à tumoribus nata eſt,; Anguſtia enim hoc loco illud produxit, quæſi inducitur, alter effectus quoque infertur; cùm ab anguſtia enim quà anguſtia ille ortus ſit. Dices forſan nervi pulmonum in conſenſum trahuntur percepto eodem acore: At ille, de quo nobis ſermo eſt, tantæ efficaciæ non eſt, ut eò usque penetret, in ponticis illud non negabimus. Si verò nec his fidem quis adhibere velit, curationi celeriori longè, cujus Cauſa §.8. Phil. II.

men-

mentionem fecimus, illam non negare poterit. Denique Subjectum hujus ſymptomatis œſophagum eſſe non dicimus, ſed cauſale proximius potius, cùm reſpiratio nullibi, niſi in pulmonibus fiat.

Cauſa §.9. Ph. II. Porrò cùm *œſophagus* ob intumeſcentiam glandularum ſuarum ſenſim claudatur, facilè concipitur, cibos amplius deglutiri non poſſe; antequam verò illud contingat, aliquid demitti ſenſim autem diminui juxta diminutum ſpatium; Fieri hoc poteſt etiam ob paralyſin, in caſu verò noſtro obſtructionem potius fuiſſe à glandulis, ac nervorum reſolutionem exinde colligimus 1. Aut paralyſi affectus fuit ramus ſtomachicus, aut inde egreſſi ramuli: ſi totus ramus, omnis deglutitio ſubitò periiſſet, quod obſervatur in canibus, ſi ſcil. ille abſcinditur; Si aliqui ſolùm ramuſculi, non in toto ductu ceſſaret deglutitio, ſed in certo ſpatio difficultas ſolùm oriretur. 2. Imo ſi ramuli quidam fuiſſent obſtructi, compenſaretur illud per alios, uti in vaſis ſanguivehis fieri ſolet, quod in abſciſſione nervi recurrentis obſervant Anatomici, ſi vocem aufferre volunt canibus; niſi enim ramos & ſuperiores & inferiores utriusque lateris abſcindant, non omnem dement.

Cauſa §. 10. Ph. II. Abſurdum haud absque ratione videri poteſt *rancedinis* ſubjectum dicere *œſophagum*, pariter ac *aſthmatis*, & aliquoties *ventriculum tuſſis*, uti *Lindanus* voluit, ſed cadet forſan hoc dubium, ſi mentem noſtram explicaverimus. 1. nemo negabit aerem eſſe in ventriculo. 2. irritationis & titillationis ſenſum ægri ipſi oſtendunt in ventriculo, ita ut ſemper illa ſonitum præcedat. 3. Mane & noctu Tuſſis ſemper gravior eſt. 5. Sonitus ex profundo emergit, als wann es auß einem holen Hafen gienge/ hinc etiam conatus exſcreationis ſæpiſſimè fruſtraneus eſt, ita ut diu ſeſe fatigent, donec aliquid ejiciant. 6. Reſpiratio liberior eſt tum. 7. Fortem multumque aerem inſpirant ægri, repetitis vicibus, absque tuſſi, quod ſi malum in pulmonibus eſſet, uti Obſerv. teſtantur, fieri non posſet. Cum itaque à cauſa acri; ⊖ſa vellicetur ventriculus & quidem aliter ac in vomitu & ſingultu fieri ſolet, quod verò explicare non cuivis contingit, interim tamen certum eſt, quòd aliud ſit acidum, quod absque dolore trahat ſolùm, ut in convulſionibus, aliud quod miſerè vellicet, aliud quod depaſcat absque dolore. Ita & hic ventriculus vellicari poteſt, certo modo & concuti, ut loco ciborum ſolùm quatiat aerem & ejiciat, indeque ſonus excitetur, qui ab illo, qui ex pulmonibus egreditur, diſtinguitur: Sic pariter in *raucedine* ſubjectum irritationis eſt *œſophagus*, quod exinde colligitur, quòd ex cibis & potu deglutitis dolorem ſentiant, & exceſſu in potu vini auſteritas contrahatur; Dum itaque ibi

irri

irritatio quædam fit, paucus ille aer quoque excutitur, quod abſque ſonitu non contingit; Facta autem illa irritatione non negamus inſimul irritari aſperam arteriam, uti in tuſſi.

Unde *gravitas capitis* oriatur, naribus ſiccis, facilè judicatu eſt; Adeſt tùm obſtructio glandularum narium, diſtenduntur vaſa à ſanguine etiam fervidiori reddito; conſtat autem *ex Obſerv. II.* diffundi malum & ſtagnationem ſæpè in totam viciniam ob vaſa ſanguiveha communia inter ſe invicem, ab internis ad externa, & ab his ad interna; à diſtentis itaque vaſis ſanguivehis narium, & reliqui rami cohærentes cum his pariter diſtenduntur, dolorque gravativus naſcitur. *Obtuſio* fit, quia iſta diſtenſio etiam ad interna cerebri penetrat vi dictæ *Obſ. II.* vaſis itaque ſanguivehis cerebri diſtentis, fibræ nerveæ comprimuntur, nec ſpiritus in cerebro ritè moventur, nec extra illud, inde obtuſio, laſſitudo. Cauſa §. 3. Ph. II.

Et cùm *dolores diuturni* præſupponant pro ſubjecto glandulas, materiam incuneatam, quæ vix moveri poteſt, promoveri & excerni per *Obſ. IV.* non dubitamus, ſed aſſerimus potius, ut plurimùm *Hemicraniæ* ſedere in glandulis & quidem *ſinuum capitis*, cùm diu ſæpè adhibeamus omnis generis medicamenta abſque ullo levamine, quod ſanè non fieret, ſi intra cutem & cranium hæreret cauſa, aliàs ferè impoſſibile esſet, quod non cederet & moveretur, per applicata varia externa & internadiu continuata, ut & veſicatoria &c. Nec obſtat id, quòd dolor non in iſtis locis ſentiatur, ubi nulli ſinus ſunt, ſed nunc totum dimidium latus doleat, nunc pars ſuperior lateralis. Conſtat autem 1. ex *Obſ. II.* obſtructionem unius diſtrictus exigui licet extendi & ſentiri in tota vicinia. 2. Semper dolorem incipere ibi, ubi tales exiſtunt ſinus. 3. Ceſſare & in remotioribus capitis partibus facta ſolutione in ſinubus. 4. Obſervavit *Excell. Dn. Præſes* attractionem aquarum deſtill. in nares copioſiſſimas defluxiones in fauces frigidiſſimas inſtar glaciei, (quod indicium erat fuiſſe acidos humores, qui ſtagnârunt doloresque capitis excitârunt, utpote qui juxta *Obſ. IV.* frigidi, ſunt talemque ſenſum faciunt) continuatarum aliquandiu juſſu ſuo ſecutas fuisſe, doloresque ſolutos non ſolùm in fronte, ſed totius lateris ſiniſtri capitis, quod ante doluit. Meminit *Excell. Dn. Præſes Celeberr. iſtum Practicum Oswaldum* multoties in *hemicraniis* feliciſſimè ſuaſiſſe attractionem in nares ſolius aquæ fontanæ, quod & *Galli* obſervant. Cauſa §. 2. Ph. III. ut plurimum ferè

Quod autem valet de *Hemicraniis*, illud & locum habebit in *doloribus hypochondriacorum, hyſtericarum, ſcorbuticorum, ut & in colica ſpasmodica, ardoris ſenſu & inflammationis in abdomine & hypochondriis*, ratione Cauſa §. 2. 3. & 4. Phœn. III.

tione

tione ſedis glanduloſæ, quam dicimus eſſe *glandulas meſenterii* omnium modò recenſitorum ſymptomatum, nullumque locum in abdomine toto eſſe, in quo omnia illa generari & à quo iſtæ partes in conſenſum trahi, & cui ſententiæ omnes effectus ac phœnomena tàm aptè & congruè accommodari poſſint, & exinde deduci, niſi has ipſas glandulas. Ponamus enim hærere in cavitate inteſtinorum aut intra horum tunicas; quomodò quæſo explicabis tot ſymptomata, globulos in ventre, retractiones umbilici, faciem ictericam, Iſchuriam, ſtranguriam, vagos in abdominis muſculis dolores & artubus, quòd nunc umbilicus retrahatur, nunc hæ fibræ abdominis, nunc aliæ, nunc teſticuli intro- & extrahantur, nunc ſtupor femoris aut dolor ejus oriatur, aut inde contabeſcat totum corpus? quomodo materia inquam iſta vel in cavo inteſtinorum vel abdominis intra tunicas inteſtinorum exiſtens & collecta iſta producet? dices per conſenſum membranarum & nervearum fibrarum fieri: Verum quî fit, quòd in dyſenteria, ubi excoriata ſunt inteſtina, doloresque acutiſſimi dicta hæc ſymptomata non naſcantur, ubi tamen ille conſenſus fieri deberet? Si verò has glandulas aſſumimus facilè & feliciſſimè omnia expedire poſſumus: His adſtant plexus nervei, imò illis intertextæ ſunt; ex his egrediuntur fibræ & ramuli ad inteſtina, quibus contractis & illæ contrahuntur, occluduntur, ut excrementa retineantur; hæ communicant cum hepaticis & biliariis, unde obſtructio ductus cholodochi, facies icterica, coeunt cum ramis intercoſtalibus & ſpinalibus; inſeruntur muſculis abdominis, teſticulis, veſicæ [illegible]riæ, pedibus: irritato itaque uno ramo majori, ſubitò trahuntur omnes, aut nunc pars præ alia, prout ex hoc plexu fibrilla quædam egrediens fortiùs ac alia trahitur. Ex harum loco intelligimus pariter facilè, ubi ſedeat dolor ille, quem ægri multos ſæpe annos conſtanter ſentiunt in oſſe ſacro, lumbis & oppoſita regione umbilicali, aut tribus hiſce regionibus ſimul, cum vagis contractionibus in abdominis muſculis ad femur usque extenſis, & unde ſenſus ardoris hujus & ignis in regione hypochondriorum & epigaſtrica ſit & ubi lateat.

Cauſa §. 14. Phœnom. II. Cum itaque ex glandularum meſenterii obſtructionibus pro materiæ conditione contractiones atque lancinationes tot tantarumque partium fiant; idem in aliis partibus fieri poſſe credimus, concipimusque *palpitationem ſtomachi* eſſe à contractione quadam fibrillarum nervearum ejus ab irritatione particularum acidarum & acrium in glandulis ſtomachi ſtagnantium facta, quâ perceptâ fibrillæ iſtæ contrahuntur,

tur, contractæ autem vaſa ſanguiveha, quæ copioſiſſima in ventriculo ſunt, conſtringuntur, (illis enim fibræ iſtæ pariter inſertæ ſunt) ut ſanguis momentum temporis ſubſiſtat, à tergo ſequens verò eum propellat, propulſus autem arterias magis dilatet, ut pulſent fortius, pariter ac aorta pulſat, ſi à contracto cordis ventriculo ſiniſtro ſanguis propellitur. Commota autem certa portione ventriculi, commoventur & membranæ adhærentes, & cartilago enſiformis, uti coſtæ totius ſiniſtri lateris à commotione cordis & aortæ. Levis iſta arteriarum quarundam ventriculi commotio videtur quidem non ſufficere ad commotionem iſtius cartilaginis; verùm ſi aliarum rerum liberè pendentium commotiones fortes ex leviſſimi objecti motu, in vicinia tamen excitato, factas perpendimus, & hanc concedere poſſumus. Fateor equidem fibrarum muſculoſarum contractione, ut in ſpaſmis ſæpè fiunt iſtiusmodi pulſus in carnibus, me hunc deduxiſſe primò, verùm cum hi tremuli valdè ſint, & celeres admodum, illi verò magis ſanguinis pulſui ſimiles, adductæ priori rationi, quam tamen nemini obtrudere volo, adſcribere placuit. *Hypochondriacis* iſtiusmodi *pulſationes* & *palpitationes* familiares admodum ſunt, oppoſitis autem ♂libus & abſorbentibus cedunt. In *abdomine* quoque obſervantur diuturnæ.

Sique particulæ ſanguinis in glandulis acriores & acidiores redditæ *juxta Obſer. II.* fibras carnoſas & oſſeas ſcindunt & diſrumpunt inſtar acidorum extrinſecus applicatorum, abſceſſus & ulcera producunt, & ſecundùm Obſ. IV. iſtiusmodi particulæ in ſanguinem redeunt & pro ſua indole agunt, rodendo, abradendo, ſcindendo, rumpendo, ratio facilis mirumque non eſt, quod glandulæ œſoſophagi, ventriculi & inteſtinorum exulcerentur, phthiſis partiumque contabeſcentia inducatur, & cur acidum ♀eum carnes & oſſa adeò depaſcat. Cauſa §. 11. 13. & 22. Phœnom. II.

Si obſtructis vaſorum ſecretoriorum orificiolis, vel compreſſis ſpatium nullum eſt recipiendi aliquid juxta *Obſ. IV.* facilè cognoſcitur, cur obſtructis glandulis, vaſculis ſalivalibus *os exſiccetur* aut reliquæ *actiones* in §. 5. deficiant, de quibus plura verba, cum notiſſima ſint, facere nolumus. Cauſa §. 5. Phœnom. IV.

Ob eandem rationem fiunt quoque *contabeſcentiæ* & *atrophiæ*, ob deficientem ſc. ſecretionem ſucci nutritii quæ cauſa quidē rarior eſt, frequentius autem fit, quod *juxta Obſ. IV.* ab acidis & acrioribus conſtringantur orificia in *hectica*, *lue ♀ea*, *rachitide*, quo minus ſufficienter excerni ſuccus poſſit, vel *ſecundùm Obſ. IV.* gluten abradatur. Cauſa §. 1. 2. 3. & 4. Phœnom. IV.

CAPUT V.

Continens curationem ſymptomatum in I. Capite enumeratorum.

LIcet omnia recenſita ſymptomata ex obſtructione, anguſtia & ſtrictura glandularum nata ſint, cùm verò materia non una eademque ſit, Indicationes quoque variant, nec una eademque indicata valent in quibusvis. Adeſt obſtructio, inflammatio, tumores frigidi, roſio, lancinatio, contractio, punctura, exulceratio: Peccat materia calida, 🜍ea, frigida, viſcida, craſſa, acida, acris, ⊖na. Motus nunc tardior, nunc celerior eſt. Reſpectus habendus eſt vel ad *totum* vel ad *partem*: ſanguis & humores vel celerius moventur vel tardius: Peccant illi vel quantitate, vel qualitate, eâque variâ, ſpiritus vel ſunt exaltati nimium, vel ſuppreſſi. Ratione *partium*, illæ diſtenduntur, obſtruuntur, ac tument; Vel ſanguine calido, tenui, vel craſſo lympha craſſa viſcida, acida & acri: Vel contrahuntur nimiùm, vel dolent multùm aut parùm. Brevibus autem absque ulla verborum ambage comprehendemus omnia, tùm ratione *totius*, tùm ratione *partium*, quæ ſemper aliquid peculiare indicant, tùm ratione materiæ: Motus celerior eſt refrænandus, tardior accelerandus: Sanguis & humores craſſi tam evacuandi, quam corrigendi, attenuandi, incidendi, reſolvendi; acidi acres deſtruendi, demulcendi, diluendi, quæ ordine nunc, non ſolùm ratione totius, quoad ſingula ſymptomata, ſed & ratione partis, quæ etiam peculiarem indicationem facit, luſtrabimus. Ad hæc omnia nobis inſerviunt fons *Chirurgicus, Pharmaceuticus & Diateticus*.

Primus nobis exhibet *V. S., Veſicatoria, Paracentheſin, Apertionem* etiam tumorum ante coctionem, ut & in maturatione.

Febres Intermittentes, ubi ſanguinis copia & motus celerior, *Phrenitis, Lethargus, Pleuritis, Peripneumonia, Inflammationes glandularum ſinuum frontalium, maxillarium, & Proſtatarum*, ſive à repellentibus, ſive aliis producta, indicant V. S., niſi in nonnullis malignitas contra indicet; depleto enim ſanguine fluxus non ſolùm ad partem tumidam imminuitur, verùm & aliqua ſymptomata ab hac copia & motu dependentia tolluntur, imò reliqua medicamenta etiam faciliùs effectum ſuum nanciſcuntur: *Dolores*, qui in *affectionibus hypochondriacis, hyſtericis, colica ſpasmodica, ſcorbuto, Hemicrania* urgentiſſimi ſæpè ſunt, diminuuntur Veſicatoriis, quibus quidem parum materiæ evacuatur, ſpiritus a. avocantur, ut non in tanta copia & furore ad partem affectam confluant, ſicque dolor minor fiat, imò etiam conſtrictio aliquomodò ceſſet, quæ ob ſpirituum

rituum animalium influxum impetuoſum pertinax eſt. Si *humores* quidam collecti ſtagnant in cavitate & vel *ſeroſi* in *abdomine*, illi educendi ſunt per *Paracentheſin*, aut ſi alius tumor peſtiferus, *bubo* aperiendus, vel ſi Venereus eſt & metus retrogredi materiam, veſicatoriis aut inciſionibus apertio maturanda eſt.

Ex *Fonte Pharmaceutico* petuntur *evacuantia* & *alterantia*: Illa movent vel *ſurſum* vel *deorſum* nomine *purgantium*, & *Vomitoriorum* venientia. Locum habent *Vomitoria* in febribus intermittentibus, ſi ſcil. focus vel in ventriculo, inteſtinis, pancreate, vel meſenterio hæret. In *continuis*, ubi pariter ſaburra in primis viis eſt, & in principio ſtatim id fieri poteſt, etiam conveniunt. In *affectione hypochondriaca*, *ſcorbutica*, niſi racor prohibeat, maximè etiam laudantur & feliciſſimè operantur. Nec in *colica ſpasmodica* negligenda ſunt, ubi ſcil. compertum fuerit à bile acida viſcida potius natum fuiſſe, ac acri & motis ſpiritibus. *Purgantia* conveniunt, ubi humores, viſcidi, craſſi crudi & vel inprimis viis vel in toto ſanguine peccant, ſive lympha cruda ſimplex, ſive acida ſimplex, ſive acida ramoſis illis particulis obvoluta, felicius autem operantur, ſi cum aromaticis, incidentibus maritantur, qualia ſunt H. marrub. majoran. fœnic. menth. origan. chamædr. chamæpyt. Fl. lavend. ſtœchad. arab. roriſmar. ſalv. Rad. angel. helen. polypod. bryon. ireos fl. ſem. fœnic. anis. cartham. cinam. Mac. NM. purgantia his jungenda ſunt agar. albiſſ. vel trochiſc. Fol. ſenn. Rad. Bryon. polypod. helleb. n. Gum̃. Ammon. Trochiſc. alhand. Magiſter GG. reſin. jalapp. l. leviora pill. de ſuccin. ☿. d. Maſſ. pil. de Hier. c. agaric. In *febribus intermittentibus* ubi purgantia locum habent, tanta pompa opus non eſt, ſufficiunt ſimpliciora. *Continuæ* verò *febres* hæc omnia reſpuunt, niſi in principio, antequam æger decubuerit, adhibeantur, ubi ſæpius egregiè juvant & varia ſymptomata removent. *Tumores* autem *inflammatorios* non juvant, imò ſæpè exacerbant potius. Conveniunt etiam in *Hydrocephalo*, *ſurditate Critica*, *gravedine capitis*, *ſtrumis*, *parotidibus*, *frequentiori uvulæ delapſu*, *hydrope facto & fiente*. (ubi quidem cautela opus eſt) ut & lue ♀ea, aut mitioribus ejus gradibus, *Hemicrania*. *Affect. hypochondr. hyſter. ſcorbut.* ea non ſemper ferunt, niſi mitiora ſint, ut & reliquæ *actiones læſæ* in IV. Phœnom.

Evacuantia excipiunt *alterantia*. quæ varia ſunt pro varietate particularum prædominantium. *Lymphæ viſcidæ*, *ſanguini crudo* opponuntur *aromatica* omnia ſupra dicta; quibus addimus Sudorifera ex decoctis Lign; aliaq; mox ſeqq.

Ubi

Ubi bilis peccat, conveniunt acida; ut ſpir. nitr. dulc. vitriol. Nitra varia. ſucci granat. citr. berb. rib. &c. quibus addi poſſunt opiata.

Acorem corrigentia varia ſunt, uti ipſorum *acidorũ* ingens eſt proſapia, Acidis ſpecificis opponenda ſunt ſpecifica antacida. Cõmunit. illa ſolent infringi per *alcalia tam fixa*, *quàm volatilia*. *Fixa* decantata ſunt: Oc. 69. mater perl. margarit. Creta, Lap. hæmatit. boli, C.C. uſt. unicorn. foſſ. ſuccin. ♂alia &c. Inter *volatilia* veniunt Aromatica illa, ligna varia, ∽oſa, quæ ⊖e volat. abundant, Aq. Cinam. cochlear. fœnic. menth. ⊖ ſuccin. vol. C. C. vol. viperar. vol. °°ſa; ut ⊖ vol. °°s. Sylvii, & omnia °°a deſtillata. Elæoſacch. cinam. anis. fœnic. aneth. In *Febribus intermittentibus* communiter laudantur Aq. febrif. Myns. ſpecif. febrif. Croll. præprimis autem cortex Peruv. jungi his ſolent alia, Oc. 69. ♁ Diaph. & ⊖ abſynth.

In *continuis* præ aliis in uſu ſunt pulv. Alexipharm. D. D. Camer. Pannon. r. Mixtur. ſimpl. Elect. Diaſcord. Confect. de hyacinth. Bezoard. miner. C. C. Ebur. Diaph. ♂tial. &c.

In Catarrhis eſt ſuccinum & omnia ex eo parata.

In *lue* ♀ea præter *ligna ejus Spiritus & Eſſentias*, ſpecifica ſunt ☿alia.

In *affectione hypochondr.* unicè deprædicantur ♂alia.

In *Contractionibus ſpasmodicis* cinnabarina ſunt.

2. *Acida* obtundunt *pinguia &* °°ſa ſpecifica itidem.

In *pleuritide* eſt °° lini, in *tuſſi* ſpermaceti, eleoſacch. anis. fœnic. hyſſop. in *Dyſenteria* °° olivar. in *affect. hypochondr. hyſteric. colciis, contractionibus* caſtor. in *ardore, inflammat. ſenſu, atrophia* gelatinæ, pin. piſtac. oryz. ſemin. varia.

3. *Acida* temperant, & diluunt, *aquoſa*, quod præſtat vel ſimpl. aqua, vel herbis alterata, decoct. chin. hord. quò pertinent potus Thee, Caffée, Acidulæ, & externè, thermæ.

In *globulis* illis *artuum mollitur* feliciſſimum experiuntur decoct. chinæ. *Scorbutici*, *Colici*, & qui *Hemicrania* & *Soda* laborant, juſcula alterata; *Hypochondriacorum* unicum ſolatium ſunt acidulæ, ut & illorum, qui *ardorem in hypochondriis* ſentiunt. Themæ noſtræ Zellenſes mirum quantum præſtant juxta acidulas in iſtis *doloribus diuturnis circa regionem lumbarem, hypogaſtricam, cum tabe corporis* in ſequiore ſexu obviis.

4. Tandem acida corrigunt *opiata & papaveracea*.

Quoad partes in ſpecie in tumoribus inflammatoriis vel nihil agendum, vel acidum infringentia exhibenda, ut Spir. Vin. Lumbr. terr. Minium Ceruſſa, Lythargyr. & Herb. aromat. In frigidioribus diſcutientia, emollientia conveniunt, ubi Camphora non omittenda. Plura cum addere non liceat, ſpecialiora, ut & Diæta ex practicis hauriantur.